

סגור חלון

גירעון בחופש החלום

המחאה המצרית נושאת גוון כלכלי, אך הסיבה האמיתית לה היא 2 גרעונות לא כלכליים כלל

שלמה מיטל 30/1/11

ההפגנות הסוערות במצרים הפתיעו את העולם. צבע המחאה - והסממאות המובילות אותה הוא כלכלי. אך הסיבה למהומות ולתסיסה אינה כלכלית.

כלכלת מצרים, הכלכלה הגדולה בארצות ערב, הנושאת תמ"ג בהיקף כ-500 מיליארד דולר, רשמה הישגים מזה 30 שנה. אמנם בשלטון הנשיא חוסני מובראק יש קשיים, אך אין בהם די, בכדי להסביר את היקף המחאות.

המשק המצרי סובל מקיטוב חברתי עז. למעשה יש בו שני גרסאות: גרסת העשירים – מכוניות מרצדס, וילות ליד הנילוס, מסעדות יוקרה, הון ושלטון וגרסת העניים - אוכלוסיה שעבורה שינוי קל במחיר הלחם משמעותו אסון של ממש.

אלא שלא העניים הם המתפרעים במצרים. המפגינים הם לרוב בני מעמד הביניים, צעירים, בעלי השכלה ומתוסכלים. הם השיגו השכלה אולם אין להם, במצרים, כמעט מה לעשות בה. הם רואים עולם טוב יותר המגיע אליהם דרך כל הערוצים באינטרנט ואינם נהנים ממנו.

למצרים שני גירעונות חמורים ולא כלכליים – גרעון בחופש (חופש להתכנס, למחות, לבחור, להביע דעה) וגרעון בחופש לחלום (לשאוף לחיים טובים ולהתקדם בחברה). שני גרעונות אלו הם רק בחלקם כלכליים ועיקרם - פוליטי.

לפני כ-12 שנה, ב-1999, שאל דוכתב העת אקונומיסט על כלכלת מצרים: "האם אתם מכירים את המקום?" ורמז לכך שהכלכלה הסוציאליסטית הוחלפה בכלכלת שוק. האינפלציה התייצבה ומצרים הפכה לחביבת קרן המטבע העולמית.

מאז נעצרה במידה מסוימת מהפכת השוק במצרים, אולם כלכלות סוריה, אלג'יריה, וטוניסיה חלשות בהרבה ממנה.

ב-2008 קרן המטבע העולמית ציינה את כלכלת מצרים כאחת המדינות המצטיינות ברפורמות כלכליות, כך שכאמור, לא בהכרח הכלכלה היא הבעייתית, לפחות לא ברמת המקור.

למצרים 86 מיליון נפש. שטחה כמיליון ק"מ מרובעים, אולם כ-82 מיליון אנשים חיים ב-5 אחוז בלבד מהשטח, ברצועה צרה ליד הנילוס. שיעור הגידול בתמ"ג ב-2010 הוא כ-5.2 אחוז, גבוה בהרבה מזה של ישראל, ארה"ב ואירופה, והיה צפוי קצב דומה ל-2011 (לפני ההפגנות). שיעור האבטלה הוא כ-8.9 אחוז, אם כי יש אבטלה סמויה רבה.

קצב האינפלציה הוא גבוה, כ-10 אחוז לשנה, ומרוכז בעיקר בעליית מחיר המזון. למצרים עודף יבוא קטן יחסית, שער חליפין יחסית יציב, וגרעון תקציבי משמעותי אם כי פחות מזה של ארה"ב.

מחירי המניות בבורסה עלו ב-12 החודשים שחלפו בכ-13 אחוז, זהה לעליה בישראל.

מצרים היא יצואנית נפט וגז, ומייצאת כ-90 אלף חביות נפט ביום וכ-8.6 מיליארד מ"ק גז טבעי לשנה, כולל לישראל. בתעלת סואץ, עוברות 35 אלף ספינות מטען מדי שנה, ביניהן כ-2,700 מיכליות נפט, מקור חשוב של מט"ח.

מצרים נפגעה יחסית קל מהמשבר העולמי, וקצב הצמיחה בתמ"ג בה ירד בכאחוז או שניים בלבד.

בצד השלילי, חזרו מאות אלפי מצרים מהמפרץ, שם עבדו ופוטרו. בעיית הבעיות בכלכלת מצרים היא העוני. כמחצית מהאוכלוסייה חיה מתקציב המסתכם בשני דולר ביום או פחות. חצי מהאוכלוסייה הוא מתחת לגיל 30, בגלל הריבוי הטבעי הרב, ואין עבודה משמעותית למיליוני בוגרי אוניברסיטה. שלישי מכוח העבודה מועסק במגזר הציבורי, כלומר על ידי הממשלה, בעבודת פקידות.

הכותב הוא עמית מחקר בכיר במוסד שמואל נאמן בטכניון

www.neaman.org.il